

Iov ca obiect al experimentului ceresc

Pentru analiza care urmează, am luat ca referință traducerea lui Petru Creția apărută la Editura „Humanitas” în 1995. Spre deosebire de Biblia – 1968, traducerea și comentariul realizate de reputatul elenist pun în evidență un lucru foarte important pentru lectura noastră – profană, dar cât se poate de corectă: *cele două straturi ale „Cărții lui Iov”*. Primul strat, legendar și arhaic, este format din povestea lui Iov – a „unui bărbat pe nume Iov” –, așa cum a circulat în tradiția orală din epoca pastorală și patriarhală a poporului evreu. În textul de la „Humanitas”, acest strat este prezent în prolog și epilog, detașat prin titluri (I. Începutul poveștii lui Iov, respectiv III. Sfârșitul poveștii lui Iov), prin genul literar (proză) și prin forma cursivă a literei.

Al doilea strat al „*Cărții lui Iov*”, cel care conține magma fierbinte și eternă a cucerniciei și geniului

literar, este o operă poetică originală scrisă pe la anii 500-400 î.Hr. de un autor rămas necunoscut. „*Poemul lui Iov*” irumpe din temeul așezat la începuturi, dizlocând frazele atent șlefuite și repetitiv-adormitoare ale unei povești străvechi unde, cu siguranță, binele va ieși învingător până la sfârșit, într-o furtună a conștiinței violente care se ridică la cer cu o forță a strigării resimțită până la noi. „*II. Vorbirile*” – este titlul acestui poem tragic în taxonomia Creția.

Lectura noastră profană începe cu atacarea primului strat, povestitor, care nu putea să rămână intact după interferența cu „*Poemul lui Iov*”. Poetul sublim – sau teologi precauți –, infiltrează un personaj care, ne asigură comentatorii avizați, nu putea să fie actor în poveste din'ceput: Satana, căci despre el era vorba, nu se născuse, puterea atotcreatoare nu-l concepusese încă, sau închipuirea atotimaginativă nu-l introdusese în joc. La prima vedere – care ne poate da și imaginea unei preconcepții –, el este cel care pune la cale *experimentul* – după cum l-am numit noi cu un termen neutru și spălat metodic de orice posibilă vinovăție a nu-știu-cui: *Ce-ar fi, Doamne, să testăm comportamentul lui Iov schimbând parametrii existenței sale pământene?*

Mai întâi însă, vom răspunde la întrebarea „Cine era Iov ca obiect al experimentului ceresc?” La

începutul poveștii, presupusul autor din vechime ne asigură că Iov, care trăia odată în țara Uz, era „*un om vrednic și cinstit, care se temea de Dumnezeu și se ferea de păcat.*” Acesta este un pasaj crucial pentru lectura propusă: obiectul oricărui experiment trebuie să se găsească oarecum într-o stare, s-o numim, „absolută”, dincolo de orice atingere accidentală ce ar denatura datele obținute. În alți termeni, un „obiect de laborator” sau, fie-ne iertată apropierea, un hamster. Cum vom vedea puțin mai încolo, însuși Dumnezeu reia aprecierea despre Iov, și nu fără motiv. Povestea continuă așa: „*I se născuseră șapte feciori și trei fete. Era stăpân peste șapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi și cinci sute de măgărițe, la care se adăugau nenumărați slujitori. Omul acesta era într-adevăr un om de vază printre toți locuitorii Răsăritului.*” După ce ni se spune că fiii și fetele lui Iov se întâlneau unii la alții și dădeau rând pe rând câte un ospăț, fiecare la casa lui, prezentarea stării inițiale a lui Iov ca obiect al experimentului ceresc se încheie astfel: „*Odată ce un șir de oștețe ajungea la capătul său, Iov obișnuia să-i cheme pe toți la el și să-i curețe de păcate, iar în faptul zilei următoare aducea câte o jertfă pentru fiecare dintre ei. «Poate», zicea Iov, «feciorii mei au săvârșit vreun păcat și în sinea lor l-au înfruntat pe Dumnezeu.» Așa avea Iov obicei să facă.*”

Cele două faze ale experimentului Iov

Deasupra lui Iov, în cer, – cupola posibilă a unui laborator –, pregătirile par să fi ajuns la soroc: „*Într-o bună zi, Fiii lui Dumnezeu, îngerii sfatului Său, s-au înfățișat înaintea Lui, iar printre ei se afla și Satana.*” Dumnezeu, și nu Satana, deschide discuția – dar putem considera acest fapt, deocamdată, ca o prerogativă a puterii divine: „*Domnul l-a întrebat pe Satana: «Pe unde ai umblat?» «Am colindat și am cutreierat pământul», a răspuns Satana.*” Și acum, prin centrarea discuției spre un subiect singular pe fața pământului – Iov –, Dumnezeu pare să sugereze ce va urma, Satana fiind laborantul de serviciu: „*Și iarăși l-a întrebat Dumnezeu: «L-ai văzut pe robul Meu Iov? Nu este om ca el pe întregul pământ; un om vrednic și cinstit, care se teme de Dumnezeu și se ferește de păcat.»*” Și Satana

prinde din zbor tema experimentului, dând un răspuns de tipul „*Da, dar...*”

Se pare că Dumnezeu îl urmărește de mult pe robul Său Iov care s-a impus atenției cerești prin felul desăvârșit în care respectă prescripțiile divine. Ne îndeamnă să formulăm această presupuziție nu numai forma apodictică a exprimării lui Dumnezeu, dar și prezența între profețiile lui Iezechiel, care a trăit pe la anii 590 î.Hr., a unor afirmații cu aceeași tentă de evaluare absolută: „*14,12 Fost-a cuvântul Domnului către mine și mi-a zis: 14,13 Fiul omului, dacă vreo țară ar păcătui înaintea Mea, abătându-se în chip nelegiuit de la Mine, și Eu aș întinde mâna Mea asupra ei, aș zdrobi în ea tot spicul de grâu și aș trimite asupra ei foametea și aș începe să pierd în ea pe oameni și dobitoace; 14,14 Dacă s-ar afla acolo cei trei bărbați: Noe, Daniel și Iov, apoi aceștia, prin dreptatea lor, și-ar scăpa numai viața lor, zice Domnul Dumnezeu.*” La fel mai departe, 19, 20, cap. 14 din cartea „Iezechiel”.

Nu putem trece către următorul pas al expunerii – *prima fază a experimentului Iov* – fără să marcăm această diferență de atitudine și de ton în comportamentul și verbul lui Dumnezeu, așa cum apare în povestea pe care tocmai o urmărim și cele din profețiile lui Iezechiel: de la pace la război, de la mulțumire la mânie. Cu alte cuvinte – și Iov din

poveste știa acest lucru, altfel n-ar fi fost așa de meticulos în prevenirea oricărui păcat —: *Dumnezeu este bun cu tine și te răsplătește cu o viață îndestulată și îndelungată dacă, și numai dacă, nu te abați de la voința Lui; dacă Îi faci împotrivă, înfruntându-L chiar și în sinea ta, Domnul își va întinde brațul asupra ta și te va pierde. Tocmai am formulat ceea ce în limbaj doctrinar se numește **concepția tradițională a răsplătirii și a pedepsei după faptele săvârșite în fața Domnului**, iar în „Cartea lui Iov” constituie fundamentul teoretic al experimentului.*

Să revenim la firul povestirii: „*Da, a răspuns Satana, dar oare degeaba este el cucernic? N-ai împrejmuț Tu oare cu ocrotirea Ta pe el, casa lui și toată moșia câtă o are? Ai binecuvântat lucrul mâinilor lui și geme țara de turmele sale. Dar întindeți numai mâna și apăsa-Ți degetul pe avutul lui: mă pun chezaș că Te va blestema în față!*» Atuncea Dumnezeu i-a spus Satanei: «*Bine, îți dau pe mână tot ce are. Dar pe el să-l cruți.*» Și a plecat Satana dinaintea Domnului.” Și iată cum Dumnezeu încuviințează experimentul Iov. S-ar putea spune că acest pariu cu Satana, căci prinsoare este între Domnul și Satana, peste capul robului Iov, atestă încrederea lui Dumnezeu în puterea credinței lui Iov; El are curajul să-l lase în puterea Satanei tocmai întrucât este „un om vrednic și cinstit, care se teme de Dumnezeu și se ferește de păcat.”

Încuviințându-l, înseamnă că și Dumnezeu este interesat în rezultatul lui: dacă Iov va fi „dezbrăcat” de tot ce a obținut de la Mine ca răsplată pentru credința sa, își va mai păstra el această credință? Să ne amintim de Iezechiel și, în general, de neîncrederea Dumnezeului din „Vechiul Testament” în comportamentul omului – sursa celor mai multe nemulțumiri divine. Mai întotdeauna nu îndeplinește așteptările creatorului său. Cerul, fulgerele și tunetele, fiarele sălbatice, norii nu îi dau lui Dumnezeu atâta bătaie de cap cât îi provoacă omul.

Dar Iov răspunde încrederii puse în el de Dumnezeu: *„Iov s-a ridicat, și-a sfâșiat veșmântul și și-a retezat părul. Apoi, căzând la pământ, s-a închinat și a spus: «Gol am ieșit din pântecele maicii mele, / Gol mă voi întoarce în pământ. / Domnul a dat, Domnul a luat, / Fie numele Domnului binecuvântat.» În toată nenorocirea lui, Iov n-a săvârșit nici un păcat și nu a ridicat cuvânt împotriva Domnului!”*

Urmează evaluarea de către cei doi inițiatori a primei etape a experimentului. Scena este aceeași, la fel și personajele. Povestitorul reproduce întocmai scenariul inițial, dar acum repetarea este semnul aproape invizibil al unei lupte acerbe. Satan nu se grăbește să deschidă discuția; la rândul-i, Dumnezeu pune aceleași întrebări și face aceleași aprecieri. Apoi vine și concluzia: *„Viața lui e și acum fără prihană...”*,

adică ce știa Dumnezeu despre Iov s-a dovedit adevărat, însă cu ce preț? O spune Domnul Însuși: „...*în zadar m-ai îndemnat să-l pierd.*” În varianta Creția, zădărnicia îndemnului lui Satan pare să arate mai mult mulțumirea lui Dumnezeu pentru rezultatul experimentului și mai puțin grija lui pentru „pierderile” lui Iov. Biblia – 1968 traduce acest pasaj crucial astfel: „...*și tu m-ai întăritat pe nedrept împotriva lui ca să-l prăpădesc.*” (2,3). Aici, Dumnezeu pare să recunoască o anumită cedare în fața ispitei lui Satan și comiterea unei nedreptăți împotriva lui Iov. Aceste nuanțe sunt importante pentru a putea desluși epilogul, „Sfârșitul poveștii lui Iov”, destul de neclar.

Dar Satana nu se dă bătut. El minimalizează relevanța încercării la care fusese supus Iov: „*Piele pentru piele. Un om se poate lepăda de tot ce are doar să scape cu zile.*” Și îl atrage pe Dumnezeu în ceea ce numim *a doua fază a experimentului Iov*: „*Dar întindeți numai mâna și apasă-Ți degetul pe carnea lui și pe oasele lui: mă pun chezaș că Te va blestema în față.*” Atunci, Dumnezeu i-a spus Satanei: „*Bine, ți-l dau pe mână, însă cruță-i viața.*” Și de această dată Iov rezistă atacului necruțător: „*În toată nenorocirea lui, Iov n-a rostit un cuvânt cu păcat.*” Într-un fel, aici s-ar închide povestea experimentului zadarnic – pentru inițiatorii cerești – la care a fost supus Iov. Un popas de meditație este binevenit...

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Argument	11
Iov ca obiect al experimentului ceresc	14
Cele două faze ale experimentului Iov	17
Mișcări de gând pe pământ și în cer	22
Miezul și coaja textului	25
Eroarea care descoperă adevărul	27
Cine știe, câștigă!	31
Un Dumnezeu, doi Dumnezei	36
Bunăstarea care ne revoltă	40
Mintea de pe urmă	44
Dumnezeul de cuvinte	46
Adevărul despre om și Dumnezeu	50
Vedere de pe linia frontului	56
Știu bine ce spun	59
Prietenii – acuzatori	64
Stare de grație	69
Copilul Domnului	71

Sâmburele înțelepciunii	76
Profesiune de credință	80
Dumnezeu ca obiect al experimentului Iov	83
Autoritatea conștiinței de sine	86
Umanitatea lui Iov	90
Cât mai aproape de Dumnezeu!	94
Adevărul lui Iov și răspunsul Domnului	100
Bibliografie	105

Printed and bound in Romania

by **punct**